

Crăciun la Napoli...cu brad și presepe

Am făcut bradul în 8 decembrie, respectând tradiția catolică. E ziua în care Biserica sărbătorește *Immacolata Concezione* (*Neprihănită Zămislire a Fecioarei Maria*), proclamată ca dogmă de credință în 1854, dar și ziua care marchează începutul sărbătorilor de iarnă. În primii ani în Italia, refuzam să fac bradul cu câteva săptămâni înainte de Crăciun, mi se părea o adevărată nebunie, mai ales că aveam vecine care, din exces de zel, pe la sfârșitul lui noiembrie, împodobeau deja bradul. Afară erau 20 de grade, mă uitam pe geam și vedeam portocalii împovărați de rod, marea în depărtare, soarele strălucitor deasupra Vezuviului... spuneți și voi, cum să-ți imaginzi Crăciunul într-un astfel de decor? Fără ninsori, fără troiene, fără sanie, fără om de zăpadă cu ochi din tăciune și nas din morcov... Nici măcar colinzile lui Hrușcă, ce răsunau în casă, nu reușeau să mă facă să simt adevărata atmosferă de Crăciun.

Memoria mea afectivă păstra, încă, amintirea bradului adus proaspăt din pădure, în dimineața de ajun, de Tata Bun, cu sania trasă de cai, închid ochii și simt mirosul de rășină, care învăluia casa...Avea crengile încă pline de zăpadă, îl scuturam bine, dar uneori era așa de frig, că țurțurii rămâneau prinși de ramuri, ca niște lumânări de gheață. Nimic nu mă făcea mai fericită decât împodobitul bradului, în ajun, așteptându-l pe Moș Crăciun...

Apoi s-a născut băiatul meu și, încet, încet, am fost obligată să mă adaptez tradiției de aici. Se întorcea în fiecare zi de la școală și îmi spunea, cu o undă de reproș în glas, că toți copiii făcuseră bradul. "Eu le-am spus că tu ești ortodoxă și că avem alte tradiții și facem bradul în ajun"...Când îl auzeam, mă simțeam o mamă insensibilă și nu știam cum să-i explic că, de fapt, nu are nici o legătură

faptul că sunt ortodoxă și că, pur și simplu, nu vreau să fac bradul, cu două săptămâni înainte de Crăciun, pentru că își pierde tot farmecul... În zadar îi povesteam, seara, înainte de culcare, povești cu peisaje feerice, de basm, din îndepărtata Transilvanie,

cu zăpezile de altădată, cu sănii trase de cai, cu copii fericiți la bulgărit (un cuvânt intraductibil, în italiană). Erau frânturi dintr-o copilărie care îmi părea ireală, doar rodul infinitei mele imaginații.

Așadar, acum fac bradul în 8 decembrie și băiatul meu e fericit. Așez lângă brad un *presepe* (numele derivă din latină și înseamnă *iesle*), este o reprezentare plastică a Nașterii lui Isus, devenită în Italia un simbol al Crăciunului, nelipsit în fiecare casă, piață, sau biserică. Când spui Crăciun, spui *presepe* și, obligatoriu, Napoli, chiar dacă această reconstrucție a nașterii lui Isus nu-și are originile în sudul țării. Potrivit istoricilor, primul *presepe* a fost realizat în 1223, la Greccio, de către Sfântul Francesco de Assisi, fiind vorba și de primul *presepe vivente*, viu, realizat cu persoane reale, care întruchipau protagoniștii biblici ai Nativității: Fecioara Maria, Iosif, pruncul Isus, păstorii, magii, îngerii. Răspândirea iconografică i se datorează, însă, lui Botticelli, și tabloului său celebru, *Adorarea magilor*, realizat în 1475. *Arta presepială* cea mai apreciată în întreaga lume este, fără îndoială, cea napoletană.

Există, la Napoli, o stradă numită *San Gregorio Armeno*, un adevărat templu al artiștilor napoletani, care păstrează o tradiție veche, transmisă din tată în fiu, aceea a sculpturilor manuale, în miniaturi de la 1 cm, pînă la dimensiuni naturale, realizate în diverse materiale, în special argilă.

În perioada dinainte de Crăciun, zona *San Gregorio Armeno* devine o adevărată destinație de pelerinaj pentru turiștii străini, dar și pentru italienii, care vin din toate zonele să admire și să achiziționeze adevărate opere de artă, expuse în zecile de ateliere-magazin, numite *botteghe*, sau pe tarabele care împânzesc strada cea mai faimoasă, dar și cea mai aglomerată din Italia. Dacă intrați într-una din aceste *botteghe*, puteți vedea cum se realizează, cu mare măiestrie, sculpturile care își vor găsi locul în vreun *presepe*, din cine știe ce colț al lumii! Unul dintre laboratoarele cele mai vizitate, *La Scarabattola*, aparține unei vechi familii de artiști din zonă, *Scuotto*, cu o tradiție de peste 200 de ani. Operele lor au făcut realmente înconjurul lumii. Regii Spaniei, și nu numai, au devenit, de-a lungul timpului, clienți fideli.

Formele din ceramică realizate în acest laborator sunt

rezultatul unui efort artistic constant de căutare a unor elemente care, deși obținute astăzi, să semene cu cele din trecut. Fiecare chip e făurit manual, cu mâinile și picioarele din lut. După ce sunt arse în cuptoare speciale, piesele modelate sunt pictate exclusiv cu tehnici și materiale din secolul al XVIII-lea. Ochii din cristal sunt introduși după uscare și finisați pentru a definitiva opera. Acest procedeu face ca expresia statuilor să fie extrem de realistă. Fiecare figură este îmbrăcată cu veșminte realizate și cusute pe corp. Stofele sunt vopsite folosind tehnici străvechi, pentru a conferi operei o amprentă personală unică.

Toate aceste sculpturi dau viață unei scene esențiale din istoria umanității, aceea a nașterii lui Isus. Ieslea este reconstruită în cele mai mici detalii, la fel și locul în care s-a petrecut nașterea Domnului. Betleemul este recreat, prin intermediul unor scene de viață cotidiană, ai căror protagoniști sunt oameni simpli, pescari, păstori, tăietori de lemne, vânzători, florărese... Sunt reproduse fidel case, interioare de case, taverne, curți, care uimesc prin precizia și detaliile respectate cu strictețe. În fața unui *presepe* poți rămâne, fascinat, ore întregi. E ca o mare scenă, pe care se desfășoară un spectacol teatral, în care forța imaginilor e mai puternică decât cea a cuvintelor.

Ca orice tradiție religioasă, *presepele* e contaminat, mai ales în sud, de către realitatea politică și socială, într/un amestec fascinant de sacru și profan. Sunt expuse, alături de magi, îngeri sau păstori, statuate cu Berlusconi, Renzi, sau alți politicieni, nu doar italieni, cu fotbaliști ai Naționalei și ai echipei din Napoli, nelipsit fiind, de vreo

20 de ani, Maradona, *regele napoletanilor*. De asemenea, într-o reconstrucție modernă a realității, nu lipsesc actori, cântăreți, personaje care domină scena publică italiană sau scena internațională. Unele dintre cele mai celebre statuete care imită politicienii actuali, sau anumite scene de Crăciun, au fost expuse, de-a lungul anilor, la Paris, Madrid sau New York, fiind considerate opere de mare valoare.

Există un adevărat ritual al realizării unui presepe și o ordine precisă în care sunt dispuse personajele: după ce se așază toate personajele care fac parte din viața cotidiană, doar în seara de ajun, la miezul nopții, statueta pruncului Isus își găsește locul în iesle, unde e pusă, de către cel mai tânăr membru al familiei, la capătul unei procesiuni, care se desfășoară în fiecare casă. Cei trei magi, *Melchiorre, Baldassarre e Gaspare*, sunt dispuși, la început, departe de iesle, apoi, se apropie tot mai mult, pentru a ajunge, în mod simbolic, în fața ieslei, în 6 ianuarie, de Epifanie, sărbătoare care evocă tocmai sosirea magilor, cu daruri, în fața Pruncului Isus.

Jocul preferat al băiatului meu, când era mic, era tocmai acela de a dispune, după bunul său plac, personajele în *presepe*, era un fel de regizor, în miniatură, al unui spectacol fantastic, plin de magie, mereu același și mereu

altul, de peste 2000 de ani.